

– Jeg var ikke interessert i politikk, var ikke partimedlem, skulle jeg være med i motstandsbevegelsen på en tid da 90 prosent av befolkningen var for Hitler? Skulle jeg ikke lage noen filmer? Det er spørsmål som den tyske filmskaperen Leni Riefenstahl har stilt seg siden 1945.

Hitlers favorittregissør aktuell igjen

Ap 3/1-99

Hun laget propagandafilmer for Hitler. Hun laget også en historisk film om den tyske filmindustri i 1934. Hun laget også en historisk film om den tyske filmindustri i 1934. Hun laget også en historisk film om den tyske filmindustri i 1934.

I 1934 laget Leni Riefenstahl «Triumph des Willens» (Viljens triumf) om nazistenes partidager i Nürnberg. I 1936 laget hun to dokumentarfilmer om de olympiske sommerleker i Berlin. Med disse filmene satte Leni Riefenstahl sitt navn i verdens filmhistorie. Hun er verdens mest berømte kvinnelige filmregissør.

– Vi hadde ingen skuld, sier Leni Riefenstahl, – kan jeg noe for at jeg ble født i den tiden? Jeg ante intet om jødeutryddelsen og var imot anti-semitismen, jeg var ikke medlem av nazipartiet, jeg laget bare et par dokumentarfilmer og har fått lide for det hele livet. Hva mener man jeg skulle ha gjort? Gått inn i motstandsbevegelsen? På en tid da 90 prosent av den tyske befolkning syntes at Hitler var god for Tyskland?

Slik spør hun, i Ray Müllers dokumentarfilm om henne fra 1993: «The Wonderful, Horrible Life of Leni Riefenstahl».

Leni Riefenstahl sier at hun ikke er medskyldig, men hun var Hitlers favoritt.

I dag er hun 96 år, dykker, filmfotograf, filmskaper. 16. desember 1949 ble hun funnet for å være nazist, men klassifisert som nazi-sympatisør av en domstol i Freiburg.

Allerede i 1933 gjorde hun sin første dokumentarfilm om NSDAPs partidager i Nürnberg under tittelen «Sieg des Glaubens» (Troens seier). Året etter kom «Triumph des Willens» (Viljens triumf).

Filmskaperen sier selv:

– Jeg laget ikke filmen av politiske grunner, jeg laget den fordi jeg ville gjøre noe annet enn spillefilmer.

Hitler hadde nærmest tryglet henne om å lage filmen fra partidagene i Nürnberg, tryglet og smigret: «Frøken Riefenstahl, gi meg bare seks dager av Deres liv.»

Hun sa ja.

Forherligelser

Da Berlin ble stedet for de olympiske sommerleker i 1936, overtalte generalsekretæren i organisasjonskomiteen, Carl Diem, henne til å lage dokumentarfilmene om lekene, «Olympia» 1 og 2. Hun får idrettsutøvelsene til å bli elegant artistteri og spennende kunst. Hun anklages i ettertid for å forherlige «det ariske mennesket», men hun fokuserer like meget den amerikanske svarte distansløperen Jesse Owens, vel vitende om at det mishaget Hitler.

Filmene gir på et vis en slags indirekte begeistring for Det tredje rikets vesen med ustanselige kamerasveip innom Hitler på ærestribunene.

«Olympia» sikret filmskaperen den franske gullmedalje og den tyske filmpris 1937-38. dessuten den gylne løve under Venezia-festivalen.

Filmskaperen avviser at det er noe verre å lage «Triumph des Willens» i 1934 enn andre filmer.

– Disse masseopptrittene ser vi i Moskva og i Beijing. Jeg hadde ikke noe å gjøre med region av partidagene i Nürnberg i 1934. Alt var planlagt av Hitler og Albert Speer, sier Leni Riefenstahl.

Hun sier at Hitler ikke ville ha en politisk film laget av pro-nazifilmfolk fra et eget parti.

Han ville ha en kunstnerisk film om hva som skjedde i Nürnberg i 1934. En kunstner kan ikke tenke politisk. Ingen kan se inn i fremtiden, sier hun.

Filmstjerne

Hun kom til verden i Berlin 22. august 1902 og fikk navnet Berta Helene Amalia. Hennes far drev en god rørliggerforretning. Hun drømte om å bli både prima ballerina og en topp innenfor moderne dans. Først gymnaset, så dansedebut i Tonhalle i München. Leni var 21 år gammel. Teaterlegenden Max Reinhardt oppdaget henne og engasjerte berlinerinnen som solodanser til Deutsches Theater i Berlin. Tilbudene strømmet inn. Men en dag ble danserinnen utsatt for en kneskade. Etter at hun hadde sett filmen «Skjebnens fjell» av Arnold Fanck, fant hun en ny vei. Hun var ung, vakker, sporty og kunne klatre da hun i 1926 sto der med sin første filmrolle i Fancks «Der heilige Berg» (Det hellige fjell).

Året etter spilte hun i filmkomedien «Der grosse Sprung», med opptak i Dolomittene. Nok et drama med handling fra de høye fjellmasser: «Die weisse Hölle von Piz Palu» (Det hvite helvete ved Piz Palu). I 1930 kom Leni Riefenstahl med i sin første lydfilm med enda flere fjell, nemlig «Stürme über dem Mont Blanc» (Stormer over Mont Blanc).

I løpet av få år var Leni Riefenstahl blitt den mest berømte filmstjernen i Tyskland. I 1932 var hun kommet inn i spillefilmregissørens rekke. Hun laget filmen «Das blaue Licht» (Det blå lys). Opptakene fant sted i Sør-Tyrol blant hvite fjell og iskrystaller. Hun spiller selv Junta, den uskyldige, magiske fjelipiken som er den eneste som fatter krystallenes hemmelighet.

– Junta ble elsket og hatet akkurat som jeg selv er blitt elsket og hatet, filmen ble et uttrykk for min egen skjebne, sier Leni Riefenstahl i dag.

I UFA-atelieene på Babelsberg i Potsdam utenfor Berlin ble hun Marlene Dietrichs rivalinne. Her var det at Fritz Lang laget sin «Akropolis», og en rekke spillefilmer med Leni Riefenstahl ble til her.

I likhet med Marlene Dietrich fikk hun tilbud fra Hollywood, men hun hadde en ektemann, forklarer hun, og dessuten elsket hun sitt land, så hun ble.

– Marlene sa at alle tyskere vil ha en fører og så fikk de en. De fikk denne ekle og dumme Hitler. Det er noe i det Marlene sier, sier Leni Riefenstahl.

Begeistret Hitler

Arnold Fanck ga henne en krevende hovedrolle i «SOS Eisberg» (SOS Isfjell) i 1933, med dramatiske opptak i Grønlandsisen. En av de mange som lot seg begeistre av den filmen lød navnet Adolf Hitler, nyutnevnt rikskansler.

Hitler skrev til henne:

– Når vi kommer til makten, må De lage filmer.

Selv sier hun at hun aldri hadde hørt navnet Hitler da hun filmet «Das blaue Licht» i 1932, politisk interesserte henne overhodet ikke.

Hitler skulle holde en tale i Sportspalast i Potsdamer Strasse i Berlin. En venn av henne, som var motstander av nazismen,

Kontroversiell berømmelse. Leni Riefenstahl er fortsatt verdens mest berømte kvinnelige filmregissør etter å ha laget kunstneriske propagandafilmer for Hitler. Her med sin største beundrer.

FOTO: SCANPIX

Uskyldig. – Jeg visste ingenting om jødeutryddelsen, sier Leni Riefenstahl (96), som hevder at hun nærmest ved en tilfeldighet laget propagandafilmer om nazismen.

FOTO: SCANPIX/EPA

sa til henne: «Hvis du går og hører Hitler, vil det endre ditt liv.»

Det endret hennes liv. Leni Riefenstahl gikk for å høre Hitler og ble så oppslukt av mannen at hun skrev et brev til ham rett etterpå. De møttes. Hun beskriver ham som et menneske som kunne hisse opp

masser og engasjere folkemengder med en intens karisma. Hans utstråling hadde hypnotisk effekt. Men når man møtte ham ansikt til ansikt, var han stillfærende og beskjeden, påstår hun.

Hun hatet Joseph Goebbels, og sier at propagandaminister ville ha henne som elskerinne. Hun nektet enhver kontakt med ham. Det tålte han ikke. Han ble hennes fiende.

Ikke underlig at hun blir rasende når Ray Müller konfronterer henne med at hun ofte skal ha vært gjest hos propagandaminister Goebbels i hans hus på Schwanenwerder ved Wannsee utenfor Berlin. Der hadde hun aldri vært, sier hun; aldri, aldri, Goebbels var ekspert på løgn, vi var fiender.

I 1941 startet Leni Riefenstahl med opptak på filmen «Tiefland». Hun benekter energisk at sigøynere ble tatt ut fra KZ-leirer for å spille latinamerikanere. Filmen ble konfiskert av de allierte etter krigen, men kunne ha sin premiere i 1954.

Hitler mistet hun troen på. Etter Hitlers angrep på den moderne malerkunst ble hun skuffet, og tenkte at hvis Hitler har slike oppfatninger om kunst, kan ikke alle hans andre ideer være rette. Men det er et faktum at hun, idet Hitler inntar Paris og har lagt Frankrike under seg, sender et langt hyldningstelegram til sin fører.

I dag sier hun at det var for at hun med

erobringen av Frankrike trodde at krigen var over, for alle tyskere ønsket seg fred.

21. mars 1944 blir hun sammen med sin ektemann invitert til Hitler i hans Villa Berghof i Obersiebenbrunn nær Berchtesgaden i Bayern.

– Det var bare trist, Hitler var blitt en annen som bare leverte rasende monologer, han så ut som et spøkelse.

– Visste ingenting

Etter krigen ble Leni Riefenstahl arrestert i Kitzbühel i Østerrike. Først da, sier hun, fikk hun høre om KZ-leirene og se de grufulle bildene av likhauger. – Et forferdelig sjokk.

Men tyskere flest visste utmerket godt at Tyskland var full av KZ-leirer allerede før krigen, steder som alle motstandere av Hitler ble sendt til.

– Jeg kunne ikke tro at mennesker kan gjøre noe slikt og at det hadde skjedd...

Hun hadde trodd på Hitler. 60 millioner mennesker i Europa døde.

Etter krigen slo hun seg ned i München og i Sør-Tyrol. Hun allierte seg med stammer i Sør-Sudan i 1962 og elleve år senere med nubiere i Kenya, som hun foreviget. I åtte måneder levde hun sammen med dem. Da var hun 60 år. Nå er hun snart 97 og lever ved Starnbergsjøen utenfor München, bitter over at hun fremdeles er syndebukk og kalles Hitler-forherliger.